

Sluttrapport for Sommerles - fra lese lyst til kompetanse?

(Ref #7866817e)

Organisasjonsnavn: Vestfold fylkesbibliotek

Org.nr.974574934

Organisasjonens leder: Mette Kristin Gjerdrum

Ansvarlig kontaktperson: Pernilla Slotte Hjermann (prosjektleder for Sommerles.no)

Generelt

I februar 2018 søkte og mottok Vestfold fylkesbibliotek på vegne av Sommerles.no midler fra Nasjonalbiblioteket for å utføre et forskningsprosjekt på lese kampanjen, med håp om å kunne dokumentere at den har en effekt på barnas lesing. Forskingen er gjennomført av Møreforskning Molde og Høgskulen i Volda, og den endelige forskningsartikkelen ligger herved vedlagt denne rapporten. En kortere artikkel blir etter alt å dømme publisert i løpet av våren 2020 i Nordic Journal of Literacy Research. I forkant av søknaden om forskningsmidler fra Nasjonalbiblioteket søkte vi sammen med forskerne om midler fra Forskningsrådets MobPro program til en pilotstudie på Sunnmøre (mars-mai 2018), der vi samle anonymisert informasjon om deltagelse i Sommerles.no samt data fra lesetester før og etter sommerferien 2018. Data fra denne MobPro-studien har dannet bakgrunn for det forskningsprosjekt vi søkte og fikk støtte til fra Nasjonalbiblioteket til, og som denne rapporten gjelder.

I søknaden skrev vi at vårt overordnede mål med prosjektet var «å videreutvikle Sommerles.no gjennom et systematisk forskningsarbeid, ny kunnskap og nye samarbeidspartnere». Ønskede resultatmål var å kunne dokumentere effekten av Sommerles.no og se hvilke slutninger kan vi trekke av arbeidet så langt, samt å avdekke og definere mulige synergieffekter mellom bibliotek og skole. Kan *bedre samarbeid* øke deltagelsen og effekten av Sommerles.no? Kan vi peke på noen *faktorer* som enten styrker eller svekker den antatte effekten av Sommerles som lese kampanje? Og kan vi se for oss at *et styrket samarbeid mellom disse kan styrke folkebibliotekets rolle?* I tillegg var målet at denne nye kunnskapen kunne vise retning og legge grunnlaget for en utviklingsstrategi for Sommerles.no.

Prosjektgjennomføring

Prosjektet har forløpt etter planen, med unntak av forsinkelser grunnet en fire måneders sykemelding for en av forskerne.

Som kilder har forskningen kombinert fem ulike datakilder: resultatene fra pilotstudien fra Hareid kommune (støttet av MobPromidler fra Forskningsrådet), informasjon fra deltakerne ved registrering, samt tre ulike spørreundersøkelser; fra foresatte, bibliotekarere og lærere.

Table 1 Overview of data sources used in the analysis

Data source	Type	Respondents
Registration data/survey	Short mandatory questionnaire about the participant (filled out by user and parent) and pages and books registered by user.	105,319
Parent survey	Short voluntary questionnaire for parent at the end of Sommerles.no (11 questions)	2,788

Teacher survey	Questionnaire to teachers sent out via libraries.	227
Librarian survey	Questionnaire to all public libraries in Norway that participated in Sommerles.no in 2018, answered by head librarian	221
Study of all children in Hareid municipality Grades 3 - 6	Study of the correlation between participation in Sommerles.no and scores in standardized reading tests	151

Måloppnåelse

Hvilke slutninger vi kan trekke av arbeidet så langt? Hovedfokuset i forskningsartikkelen er lagt på å identifisere faktorer som enten kan fremme eller hemme effekten av Sommerles.no, og på å se om et enda bedre samarbeid mellom skole og bibliotek kunne øke deltakelsen i kampanjen. Ved å kombinere fem ulike datakilder, vist i tabell 1, kunne vi belyse hvem Sommerles.no når ut til, hvilke barnegrupper som er underrepresenterte, og hvilke grupper lærere og bibliotekarer mener vi bør rette innsatsen mot.

Generelt

Forskningen slår fast at både foresatte, bibliotek og lærere er meget godt fornøyd med Sommerles.no, og det er selvsagt gledelig. Likevel er det der hvor vi har et utviklingspotensiale som er det mest interessante med artikkelen.

Artikkelen gir oss også et klart bilde av hvem deltakerne er – deres alder, kjønn og språk de bruker hjemme. Det er nyttig innsikt i arbeidet med å lage en utviklingsstrategi, se hvem vi bør jobbe enda bedre for å nå. I tillegg sier artikkelen at det jo ligger et utviklingspotensiale der, da vi i 2018 nådde c 25% av barna (tallet for 2019 er bedre, men det ennå en vei å gå).

Effekten av Sommerles.no

I Pilotstudien i Hareid kommune ble barnas lesekompetanse før og etter Sommerles.no målt gjennom barnas resultat i den standardiserte lesetesten Carlsten (den mest brukte på landsbasis), og målingen dokumenterer en positiv effekt. Barn som deltok i Sommerles mistet ikke lesekompetanse, mens barn som ikke deltok, gjorde det. Forskjellen er statistisk signifikant.

Både foreldreundersøkelsen, lærerundersøkelsen og bibliotekarundersøkelsen i forskningsprosjektet vårt støtter dette funnet: samtlige rapporterer at de opplever fremgang i barnas lesekompetanse for de som deltar på Sommerles.no. Dette er imidlertid kvalitative undersøkelser og dermed ikke objektive funn, men når funnene støtter pilotstudien så er det grunnlag for å legge vekt på disse.

Lærerne rapporterte også at de barna som deltar på Sommerles.no er mer motiverte enn andre barn gjeldende lesing. Dette er et viktig funn, da og flere undersøkelser peker på koblingen mellom manglende motivasjon og svake lesere. Dette står det mer omfattende om i forskningsartikkelen, men det konkluderes også med at leseglede er en viktig faktor her, og det faktum at Sommerles ikke er en skoleaktivitet, men noe de kan velge.

Forskningen har synliggjort og trukket frem også en annen positiv side ved Sommerles: den høye prosentandelen gutter (43% i 2018, omtrent det samme i 2019). Ifølge artikkelen til forskerne peker både PISA undersøkelser og PIRLS- tester ((Progress in International Reading Literacy) i Norge at det er store sprik mellom de sterkeste og de svakeste leserne i Norge, og det er store forskjeller mellom gutter og jenter. Det kan derfor ikke usannsynlig at en høy deltakelse av gutter på Sommerles.no, kan bidra til å minke denne forskjellen.

Synergi bibliotek – skole

Vi ønsket også at prosjektet kunne hjelpe oss avdekke og definere mulige synergieffekter mellom bibliotek og skole, og har fått frem spennende funn også når det gjelder dette. Både foreldre, lærere og bibliotekarer mener at foreldre bør engasjeres i mye større grad enn i dag, og dette forutsetter et økt samarbeid mellom bibliotek og skole for å lykkes. Halvparten av de svarene fra de foresatte poengterte betydningen av at Sommerles startes opp i skoletiden før sommerferien. Dette viser at Sommerles.no ikke har nådd frem godt nok til foreldrene, da Sommerles.no jo siden starten i 2014 har vært en kampanje som har gått fra 1.juni til 1.september – og med god tid til å starte opp i skoletiden. Det krever imidlertid et godt forberedt samarbeid med foreldrene fordi GDPR-reglene krever foreldres samtykke.

Forskningsartikkelen diskutere mulige løsninger for å koble på foreldrene enda mer, som vi i styringsgruppen vil se nøye på i planleggingen av veien videre for kampanjen. Kan en enda tidligere involvering av skolene både gjøre at vi når ut til de med annet morsmål enn norsk, samt svake lesere, som kanskje har en tettere oppfølging utenom klasseopplegget? Kan vi oppfordre til felles foreldremøter på våren, hvor biblioteket deltar i tillegg til skolen, og hvor man henter inn skriftlig samtykke til kampanjen?

Veien videre for Sommerles.no

En viktig side ved prosjektet *Sommerles - fra leselyst til kompetanse* var også å innhente data som kan gi oss faglig ballast til en planlagt utviklingsstrategi for Sommerles.no.

Forskningen gir altså klare svar på hvem Sommerles.no har nådd ut til, og hvor vi har et klart forbedringspotensiale. Dataene viser at barn med annet morsmål enn norsk – både barn med samisk bakgrunn og med bakgrunn fra andre land – er sterkt underrepresenterte. Av de over 105 000 barna som deltok i 2018, hadde kun 6753 stykker barn et annet morsmål enn norsk. Kun 23 av disse oppga at de hadde samisk som morsmål, som tyder på at Sommerles.no ikke når ut til samiske barn slik vi har håpet. Siden 2016 har Sommerles.no oversatt fortellingen til nordsamisk, men foreløpig ser det ikke ut til å ha gitt ønskede resultat. Vi har også nå datamateriale som peker på hvilke fremmedspråk det kan være strategisk viktig å jobbe mot: foruten engelsk (som er den største gruppen), kan informasjon på polsk, arabisk, tysk, somali, spansk, litauisk, russisk, kurdisk, tigrinya og urdu kanskje bidra til med på å rekruttere flere deltakere? Barn med nynorsk som morsmål er også svakt underrepresenterte - 8% av deltakerne har nynorsk som morsmål, mens tall fra SSB viser at det på landsbasis er 12% av barna i 1. – 7.klasse som har nynorsk som morsmål.

Avslutning

Sommerles.no er i dag en kampanje som er kjent over hele landet - blant barn, foresatte, skoler og ikke minst bibliotek. Det er en kampanje som har samlet alle bibliotekene i Norge, og noe vi opplever at biblioteker rundt om i landet er stolte av å få til sammen.

Men dette betyr også at «alle» har meninger om hvordan denne kan videreutvikles. Prosjektledelsen får ofte forespørsler om å utvide kampanjen ned til barnehagealder, og oppover til ungdomsskolen. Det er selvsagt hyggelig, og et tegn på at dette er en form som fungerer. Samtidig har jobben med å administrere Sommerles.no vokst proporsjonalt med utvidelsen. Målet hele veien var en bibliotekdrevet kampanje på dugnad, men nå ser vi klart behovet for at noen sitter ved roret og kan holde øye med horisonten. Vi frykter at en «frislipp» til ren drift av kampanjen vil senke utviklingsbiten og dermed kvaliteten på kampanjen. Dette kan skade omdømmet som kampanjen nå har fått der ute.

Resultatene som foreligger indikerer potensielt ubegrenset med arbeid videre, men etter fire års arbeid på egen økonomisk ramme i Vestfold, ser vi behov for en diskusjon om administrasjon av kampanjen. Vi trenger et friskt blikk på hvordan veien kan gå videre og hvordan vi kan få til dette uten at vi må søke utviklingsmidler hvert år. En strategisk videreutvikling av kampanjen er nødvendig. Vi ønsker å nå svake lesere og lesere med annet morsmål enn norsk. Dette krever både tid og en langsiktig og forutsigbar økonomi for å kunne realiseres. Vi ønsker derfor en dialog med Nasjonalbiblioteket for å drøfte videre utfordringer, og ikke minst muligheter.

Prosjektledelsen vil inntil videre prioritere å utarbeide en utviklingsstrategi i løpet av høsten 2019 og våren 2020.

Vi ønsker å avslutte denne rapporten med et sitat fra vedlagte forskningsartikkel:

«The single summer activity that is most strongly and consistently related to summer learning is reading. Whether measured by the number of books read, by the time spent reading, or by the regularity of library usage, reading during the summer systematically increases the vocabulary test scores of children. Although related to differences in parental status, summer reading has a substantial effect on achievement that is largely independent of family background. Although unstructured activities such as reading do not ordinarily lend themselves to policy intervention, I will argue that at least one institution, the public library, directly influences children's reading. Educational policies that increase access to books, perhaps through increased library services, stand to have an important impact on achievement, particularly for less advantaged children. (Heyns,B. 1978)»

Sitatet er ikke nytt, men innholdet er mer aktuelt enn noensinne i dagens stadig mindre homogene Norge, og minner oss på den utrolig viktige rollen bibliotene kan spille i barns leseopplæring. Forskningen vår stadfester Heyns sin påstand om at gode bibliotek med nok ressurser og gode lesekampanjer om sommaren er den viktigste innsatsen for å minske klaseskiller i samfunnet.

Regnskap

Vedlagte sluttregnskap viser et mindreforbruk på rundt 20 000 kr, som vi ønsker å bruke på felles (nasjonale) markedsføringstiltak for Sommerles 2020.

NB: Møreforskning Molde og Høgskulen i Volda har bedt om at **selve forskningsartikkelen IKKE blir publisert sammen med sluttrapporten (på NBs nettsider, altomsommerles.no etc) før de har fått publisert nevnte artikkel, og evt en til, i et vitenskapelig tidsskrift.** Reglene rundt akademisk publisering er strenge, og dersom for mye har lekket ut i andre kanaler, kan de risikere at mulige publiseringsteder trekker sin interesse. Det er naturlig nok også i vår interesse at resultatene blir publisert så mange steder som mulig.